Bestuursopdracht Sterke wijken en wijkgericht werken

9 januari 2024

Bestuurlijk opdrachtgever: Eva Boswinkel, wethouder
Ambtelijk opdrachtgever: Rob Lub, directeur sociaal domein
Ambtelijk opdrachtnemer: PM

1. Aanleiding

Er zijn verschillende trends en ontwikkelingen in de samenleving die aanleiding zijn voor deze bestuursopdracht sterke wijken en wijkgericht werken:

- De samenleving is in verandering: gevolgen van ontzuiling, veranderende rolpatronen, (de)globalisering, individualisering en vergrijzing.
- Door individualisering zijn steeds meer mensen alleen komen te staan als individu in de samenleving, in plaats van als groep.
- De rol van de overheid is in verandering: van nachtwakersstaat, via verzorgingsstaat, naar een participerende overheid.
- Er zijn steeds meer initiatieven van inwoners en inwoners willen zelf betekenis geven aan hun eigen leefomgeving.
- Er zijn grote onderlinge verschillen in de samenleving: Hoe het met mensen gaat is afhankelijk van de verschillende hulpbronnen die ze hebben (economisch, sociaal, cultureel en persoonlijk kapitaal). Er is sprake van structurele ongelijkheid tussen groepen, die hardnekkig is en waar de overheid moeilijk grip op krijgt.
- Voor mensen met weinig hulpbronnen is het moeilijk om mee te komen in de samenleving en om het hoofd boven water te houden. Mensen die te maken hebben met een stapeling van problemen en die daarnaast weinig economische en persoonlijke hulpbronnen hebben, staan vaker ‘aan de zijlijn’: ze voelen zich bijvoorbeeld vaker eenzaam en zijn minder tevreden met hun leven.
- Uit onze eigen ervaringen en ervaringen elders zien we dat in sterke wijken bewoners elkaar helpen, er ruimte is voor initiatieven van onze inwoners en de lokale overheid en maatschappelijke organisaties zijn dichtbij.
- Zorg wordt steeds meer georganiseerd in de wijken.
- Het is moeilijk om het voorzieningenaanbod overeind te houden, met als gevolg dat er een verschraling is van voorzieningen.

In het coalitieakkoord is het onderwerp wijkgericht werken op verschillende plekken verwerkt. Zo staat er: *‘Wij streven naar sterke wijken met een stevige sociale cohesie en een eigen identiteit die grotendeels door wijkbewoners zelf bepaald, beheerd en verrijkt wordt. We willen dat goede ideeën uit de gemeenschap beter en sneller op de plek terecht komen waar ze gerealiseerd kunnen worden, en dat iedere inwoner het initiatief kan nemen om iets te doen voor de eigen buurt. Voor een leefbare en vitale gemeente is het daarnaast belangrijk om voorzieningen in de wijk te behouden. We willen dat zo veel mogelijk mensen met een hulpvraag de weg naar de lokale overheid weten te vinden, zonder dat ze hiervoor hun vertrouwde wijk hoeven te verlaten. Deze vorm van wijkgericht werken vergt een andere manier van denken en handelen van het gemeentehuis en bij het werken in de wijk. Wij stimuleren de wijken om een wijkorganisatie te kiezen die bij hen past. De wijkregisseurs zijn hierin de procesregisseurs.’*
En: *“Een wijkcentrum of ontmoetingsplek helpt om bestaande informele of formele netwerken samen te brengen, te vergroten en te combineren. Een wijkcentrum is wat ons betreft dé plek waar inwoners terecht kunnen voor vragen en advies, voor ondersteuning van een goed idee voor de buurt, waar statushouders begeleiding kunnen krijgen, waar wijkgenoten terecht kunnen voor een kop koffie en een praatje, waar men de hulp kan vinden die nodig is. Laagdrempeligheid, inclusiviteit en voor iedereen bereikbaar vormt het uitgangspunt. Alle culturele -en sociale partners kunnen daaraan hun bijdrage leveren.”*

De aanleiding voor voorliggende bestuursopdracht is om de ambities en ideeën te vertalen naar een opdrachtomschrijving voor 2023 en 2024 met een duidelijke visie en aanpak met meetbare indicatoren.

2. Beoogd effect; waar willen we heen?

Het beoogd effect bestaat uit een drietal doelen:

1. We willen een Zutphense samenleving met een sterke sociale basis in vitale wijken en buurten, en een bijpassende sociale infrastructuur waar een ontmoetingsplek of buurthuis onderdeel van kan uitmaken.
2. We willen als gemeente door laagdrempelig nabij te zijn in de wijken door onszelf en alle partners, ervoor zorgen dat onze inwoners de juiste zorg/hulp/steun krijgen. Dit sluit aan bij het 15 minuten stad principe. We willen dat inwoners hierdoor merken dat de overheid er voor hen is en zo bijdragen aan vertrouwen in de lokale democratie.
3. We willen dat inwoners gemakkelijk buurtinitiatieven kunnen starten en ondersteuning kunnen krijgen via het Zutphenfonds/Mede in Zutphen.

3. Opdracht

De opdracht bestaat uit de volgende 7 onderdelen:

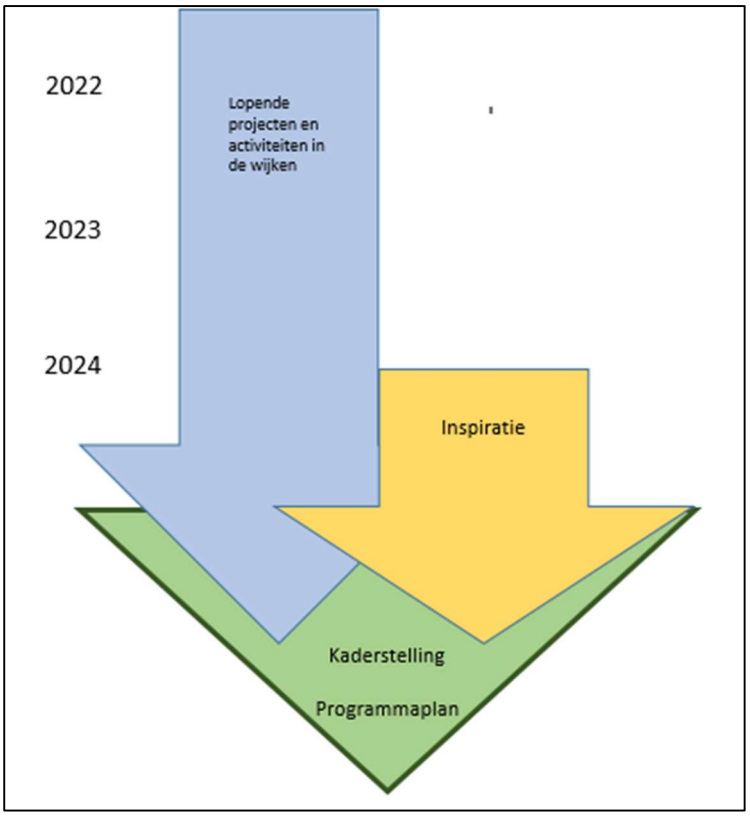
a. Samen met het netwerk (zie b.) een lange termijn visie op sterke buurten en wijken formuleren, op basis van data en sociale wijkanalyses (inclusief nulmeting) en Buurtkijker. Het DNA van wijken en buurten moet helder worden. Onderwerpen hierin zijn o.a. onze aanwezigheid in de buurten en wijken, en ontmoetingsplekken en buurthuizen.
b. Het werken in een netwerk van professionals, inwoners(initiatieven), ondernemers en organisaties aan sterke wijken.
c. Het evalueren van het Zutphenfonds/Mede in Zutphen en kijken wat er nodig is om aan te sluiten bij onze (aangepaste) doelstellingen om laagdrempelige buurtinitiatieven te ondersteunen.
d. Middelen vrijmaken voor cofinanciering van projecten voor sterkere sociale cohesie in de wijken. Op die wijze kunnen meer nationale fondsen en provinciale gelden worden aangetrokken voor projecten.
e. Met Stichting Perspectief (zie amendement 7 november 2022 / 2022-A0014 gewijzigd) zorgen voor structurele inzet in de wijken met de uitbreiding van de sociaal makelaars, het opzetten van een vrijwilligerscentrale en versterken van sociale cohesie door collectieve trajecten.
f. In de doorontwikkeling van de organisatie werken aan de integrale interne samenwerking door verbindingen te leggen tussen programma's, strategische visies en uitvoeringstaken (waaronder ook accountmanagement voor ondernemers, culturele instellingen en maatschappelijke organisaties).
g. Wijkgericht werken als werkwijze uitwerken (in relatie tot de visie op dienstverlening), gebaseerd op de geleerde lessen en inspirerende voorbeelden van binnen en buiten Zutphen. En dat verankeren in een programma 'Wijkgericht werken' met bijbehorend programmaplan.

4. Plan van aanpak

Onze aanpak is een stapsgewijs proces dat naast de lopende projecten en activiteiten waarin we al wijkgericht werken loopt.

We werken onder andere in de energietransitie (sociale perspectief meenemen in communicatie naar en ondersteuning van inwoners over warmtenet), programma Waterkwartier (versterken leefbaarheid door integrale aanpak), de Omgevingsvisie (ruimtelijke kwaliteit verbinden met sociale kwaliteit) en de Buurtkijker (verdieping van Zutphen in cijfers op buurtniveau) wijkgericht en aan sterke wijken. Ook onze wijkregisseurs en consulenten zijn actief in de wijken. En we werken samen met diverse organisaties, waaronder Stichting Perspectief, in de wijken. Meer hierover in bijlage 1.

De uitvoering van de opdracht zoals beschreven bij 3 moet uiteindelijk vertaald worden in een programmaplan. De lessen die we leren uit lopende projecten en activiteiten nemen we hierin mee. Ook willen we geïnspireerd raken door een aantal voorbeelden in andere Nederlandse steden.

We volgen een aantal stappen:

Stap 1: Inspiratie over sterke wijken en wijkgericht werken – Q1 2024
We willen de geleerde lessen en inspirerende voorbeelden van buiten de gemeente Zutphen ophalen door met (een afvaardiging van) de gemeenteraad, het college en ambtelijke organisatie een drietal plaatsen in Nederland te bezoeken waar zichtbaar en tastbaar is hoe wijkgericht werken kan uitpakken.
Het bezoeken van deze steden organiseren we in het eerste kwartaal van 2024.

Stap 2: Kaderstelling – Q2 2024
Op basis van de inspiratie gaan we kaders benoemen voor hoe we in de gemeente Zutphen (meer) wijkgericht willen gaan werken. Dit is een stap die we zowel intern als extern willen doen. Hier gaan we dan ook partners en organisaties uit de Zutphense samenleving bij betrekken.
Het eindproduct is een kaderstellende notitie met visie en meetbare indicatoren (kwalitatief en kwantitatief) die door college en raad is vastgesteld.

Stap 3: Formuleren van een programmaplan – Q3 2024
Op basis van de kaderstellende notitie kan de ambtelijk opdrachtnemer, in afstemming met bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgevers, een programmaplan formuleren. De kaderstellende notitie wordt naast de lopende projecten en activiteiten gelegd en we kijken wat er herijkt moet worden.

5. Projectstructuur
De projectstructuur bestaat uit de bestuursdriehoek en een projectteam.

Bestuursdriehoek
Samenstelling: bestuurlijk opdrachtgever, ambtelijk opdrachtgever en ambtelijk opdrachtnemer.
De taken van de bestuursdriehoek zijn: de voortgang bewaken en de besluitvorming voorbereiden.
De bestuursdriehoek bespreekt en besluit over deze onderwerpen via het bestuursdriehoekoverleg.

Bestuurlijk opdrachtgever: Eva Boswinkel
De bestuurlijk opdrachtgever volgt, beoordeelt en accordeert het programma op hoofdlijnen. De kaderstelling en het programmaplan zijn hiervoor de basis. Eventuele scopeaanpassingen stemt de bestuurlijk opdrachtgever af met de ambtelijk opdrachtgever en ambtelijk opdrachtnemer.

Ambtelijk opdrachtgever: Rob Lub
De ambtelijk opdrachtgever is rechtstreeks contactpersoon voor de ambtelijk opdrachtnemer en zorgt dat de middelen en faciliteiten beschikbaar zijn. De ambtelijke opdrachtnemer moet ervoor zorgen dat de ambtelijk opdrachtgever steeds goed op de hoogte is van de belangrijkste beheersaspecten tijd, geld, communicatie, kwaliteit en politieke beheersing.

Ambtelijk opdrachtnemer: PM
De ambtelijk opdrachtnemer is verantwoordelijk voor het behalen van het resultaat zoals genoemd in de opdracht. De ambtelijk opdrachtnemer zorgt voor een goed functionerende projectorganisatie en maakt afspraken over taken en bevoegdheden.

6. Financiën
In de programmabegroting 2024 is voor wijkgericht werken € 60.000 opgenomen voor nieuw beleid (kostenplaats 6007109 (wijkgericht werken Bestuursopdracht)). Dit is voldoende om de bestuursopdracht uit te voeren.

Bijlage 1

In de volgende opgaven en projecten werken we nu al meer integraal en wijkgericht:

Werken in de wijken

We hebben vijf wijkregisseurs voor de gemeente Zutphen. De wijkregisseur heeft een verbindende rol tussen de netwerken in de wijk. De wijkregisseur is het eerste aanspreekpunt voor de inzet van de gemeente in de wijken.

We stimuleren bewoners en organisaties om actief mee te werken aan leefbare wijken. We kijken waar kansen liggen en waar extra inzet nodig is om problemen op te pakken. In de wijk werken we onder andere samen met beroepskrachten en vrijwilligers van deze organisaties: politie Noord- en Oost-Gelderland, Stichting Perspectief, Woonbedrijf ieder1, woningcorporatie Ons Huis Apeldoorn, wijkteams en de wijk- of dorpsraad. In het 'beroepskrachtenoverleg' per wijk schuiven regelmatig gemeentelijk medewerkers van beheer & onderhoud en toezicht & handhaving aan. Ook werken we samen met partners als scholen, bewonersorganisaties, verenigingen, zorgorganisaties en bedrijven.

Welzijn, inkomen en schuldhulp

Er werken steeds meer consulenten in de wijken, via verschillende formuliereninlopen in buurtcentra. Hierbij werken Stichting Perspectief, Schuldhulpmaatje en de teams Inkomen, Welzijn en Schuldhulp samen. Inwoners kunnen vrij het inloopspreekuur bezoeken en hun vragen stellen. Dit biedt laagdrempelige hulp dichtbij en zorgt voor vroegsignalering van problemen. Ook levert het op dat er een goed netwerk van professionals in de wijk is, waardoor professionals elkaar weten te vinden wanneer dat nodig is en dat professionals beter dan voorheen weten wat er in de wijk speelt.

Met Stichting Perspectief werken we samen om uitvoering te geven aan het amendement Focus op wijkgericht werken (2022-A0014). Dit gaat over de uitbreiding van sociaal makelaars, de realisatie van een ondersteuningspunt voor vrijwillige inzet en het versterken van collectieve trajecten.

In het Energiecrisisfonds hebben we met pijler 2 ons gericht op 'Het versterken van cohesie in de wijken en het tegengaan van armoede en eenzaamheid in de wijken'. Dit hebben we opgepakt door de warme maaltijden op welkome plekken in stad en dorp, en de Zutphense Zetjes.

Cultuur en erfgoed

De culturele organisaties en basisinstellingen in de gemeente Zutphen zijn steeds vaker actief in onze wijken en buurten, zoals:

- Dat Bolwerck, in samenwerking met Stichting Lokaal: Kunst naar de wijken, de wijken naar de kunst.
- Luxor: 'Luxor de wijk in', filmvertoningen in diverse wijkcentra.
- Bibliotheek: 'Boekenpret', voorlezen, luisteren, zingen en spelen in het Waterkwartier.
- Uitvoering cultuurnota: budget naar de wijken voor culturele wijkinitiatieven.
- Muzehof: 'Olifant in de klas', 'Kunst door de brievenbus' (samen met Stichting Perspectief).

In het kader van erfgoed reist er een Mobiele Erfgoed Tentoonstelling langs instellingen en buurthuizen om zoveel mogelijk mensen de kans te geven deze tentoonstelling te zien.

Sport en gezondheid

Onze buurtsportcoaches van Actief Zutphen werken ook in de wijken. Zij zorgen voor een gericht sport- en beweegaanbod voor diverse doelgroepen om sport en bewegen te stimuleren. Speciaal accent ligt op aanbod voor groepen die nu nog niet of (te) weinig bewegen; oftewel de doelgroepen die de inzet het hardst nodig hebben. Zij doen dit in samenwerking met partners uit het veld zoals lokale sportaanbieders, welzijnswerk en zorgorganisaties. De activiteiten worden aangeboden in de buurt, vanuit wijkcentra en sportvoorzieningen. Sportvoorzieningen kunnen vanuit de 'open club' gedachte een centrale plek krijgen in de wijken waar inwoners kunnen bewegen, sporten en ontmoeten.

Op basis van het Integraal Plan van Aanpak GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) 2023, waarbinnen ook Jongeren op gezond gewicht valt, werken we preventief aan het bevorderen van de gezondheid van onze inwoners. We doen dit samen met inwoners in de wijken. De onderdelen uit het sportbeleid, gezondheidsbeleid, jeugdbeleid en Wmo/sociale basis, komen hier samen. Daarnaast raakt het ook de samenwerking met het minimabeleid en beleid in het fysieke domein.

Omgevingsvisie

We zijn momenteel bezig de Omgevingsvisie voor de gemeente Zutphen vorm te geven. In de Omgevingsvisie verbinden we ruimtelijke kwaliteit met sociale kwaliteit en geven we richting hoe we dat willen bereiken. In de concept Omgevingsvisie werken we nu met deze visietekst:
De gemeente Zutphen heeft zich in 2040 ontwikkeld tot een sterke landschappelijke en groene gemeente aan de IJssel met hierin een compacte stad Zutphen en vitaal Warnsveld. In de gemeente Zutphen staat de mens centraal en kijken we naar elkaar om. We bieden ruimte aan aantrekkelijk wonen, werken en ontspannen. Dat doen we door op een eigentijdse manier voort te bouwen op ons eeuwenoude cultuurhistorisch fundament.
In het gehele stedelijk gebied in onze gemeente woon je in 2040 in de buurt van voorzieningen, winkels en openbaar vervoer. Ook werk is goed bereikbaar en lopen en fietsen is aantrekkelijk. Hierop hebben we de afgelopen jaren onze openbare ruimte en ons mobiliteitssysteem ingericht. We gaan uit van de 15-minutenstad, een concept waarbij alle dingen die belangrijk zijn in het dagelijks leven te voet of fiets bereikbaar zijn binnen 15 minuten van huis: onderwijs, zorg, werk, winkels, OV en ontspanning. Deze voorzieningen zijn zoveel mogelijk geclusterd in onze wijkharten welke een stevige basis bieden voor onze sociale infrastructuur.

Programma Energietransitie

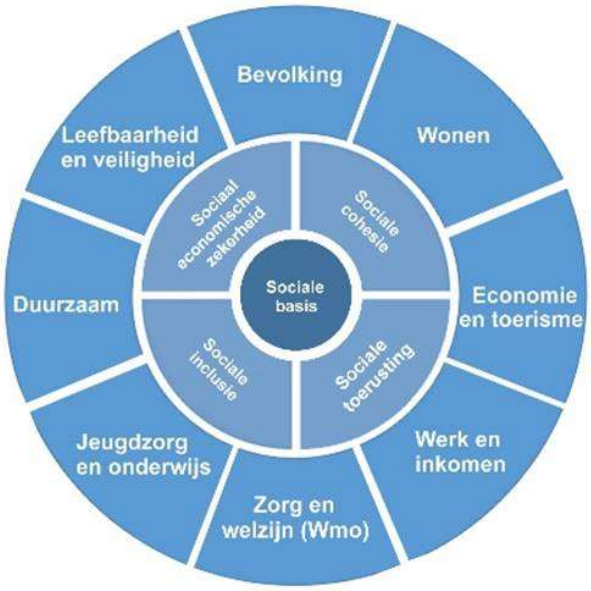
In het programma Energietransitie werken we wijkgericht door bij de start van samenwerking in de startwijken een inventarisatie te maken van bestaande netwerken en activiteiten in de wijk en hierbij actief aan te sluiten met onze informatie en activiteiten. We sluiten aan bij bestaande initiatieven en waar mogelijk nieuwe initiatieven gericht op energiebesparing en isolatie.

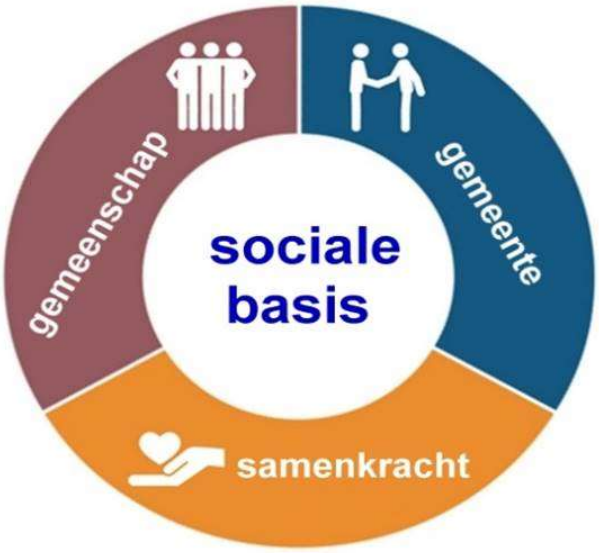
In de afgelopen periode hebben we met name ervaring opgedaan in de wijk Componistenbuurt met:
- een klankbordgroep voor het warmtenet die ons mede adviseert.
- een buurtagenda die jaarlijks met de buurt wordt opgesteld.
- nauwe samenwerking in de buurt tussen Zutphen energie, woonbedrijf Ieder1, Stichting Perspectief, De werkmakers en de gemeente.
- huis aan huis woningeigenaren te vragen naar hun ondersteuningsbehoefte bij isolatie.

Ook in de wijk Noordveen is er een klankbordgroep die adviseert in het haalbaarheidsonderzoek naar het warmtenet.
Vervolgens gaan we vanaf 2024 wijkgericht werken aan een Isolatie Programma voor woningen tot een WOZ waarde van € 314.000 (gemiddelde WOZ waarde) én is er eind 2023 een energiefixcampagne gestart voor kleine maatregelen in huis.

Project Buurtkijker

Het project Buurtkijker is een verdieping van Zutphen in cijfers op buurtniveau die aansluit op het gebiedsgericht werken en de sociale wijkanalyse. We zijn momenteel bezig om dit project verder uit te werken. De Buurtkijker bestaat uit drie niveaus: 1) algemene informatie over de bekende thema's als bevolking, wonen, economie, zorg, duurzaamheid (betreft een overzicht van de belangrijkste indicatoren uit andere dashboards); 2) specifieke informatie over sociale kwaliteit in de buurten (sociaaleconomische zekerheid, sociale inclusie, sociale cohesie, sociale toerusting/empowerment); 3) resultaten van 'samenkracht': de interactie van de lokale gemeenschap en de gemeente in gezamenlijke initiatieven. Zie hieronder de bijbehorende afbeeldingen.

Bevolking
Wonen
Economie en toerisme
Werk en inkomen
Zorg en welzijn (Wmo)
Jeugdzorg en onderwijs
Duurzaam
Leefbaarheid en veiligheid
Sociaal economische zekerheid
Sociale cohesie
Sociale inclusie
Sociale toerusting
Sociale basis

gemeenschap
gemeente
sociale basis
samenkracht